

სამართალი და პოლიტიკა

საქართველოს ეკონომიკური და პოლიტიკური ორიენტაციის ზოგიერთი საკითხი

წერილი მესამე

ივორ კეესელაჟა, სტუ-ს სრული პროფესორი

XX

1. კონვერგენციული საზოგადოება და კაპიტალისტური და სოციალისტური სისტემები

მეცნიერები (ი. ფრანგიშვილი, ი. გორსკი, ვ. ლავშუკი, ვ. შაპოვოლოვი, ვ. გრიცხოვი, ი. ბუტრინი და სხვა) სერიოზულად მსჯელობენ იმ ობიექტური საზოგადოებრივ კანონზომიერებაზე, რომელიც ბევრად განსაზღვრავს საზოგადოებრივი და ბუნებრივი სისტემების მოქმედებას. ისინი მას შიდასისტემურ და **სისტემათშორის კონვერგენციას** უწოდებენ.

კონვერგენცია სხვადასხვა გახსნილ სისტემას, ანუ, უფრო ზუსტად, ერთიანი სისტემების შიგნით სხვადასხვა გახსნილ ქვესისტემის ურთიერთგავლენას, ურთიერთდაახლოებას გულისხმობს.

კონვერგენციული საზოგადოების — კაპიტალისტური და სოციალისტური სისტემების მეტად საყურადღებო გააზრება აქვს მოცემული აკადემიკოს ი. ფრანგიშვილს, რომელიც განიხილავს შიდასისტემური და სისტემათშორისი კონვერგენციის კანონზომიერების მოქმედებას კაპიტალისტური და სოციალისტური საზოგადოებრივი სისტემებისა და მათი ღირებულებების კონვერგენციის მარტივ მაგალითზე.

შიდასისტემური კონვერგენცია — ეს არის კაპიტალისტური და სოციალისტური საზოგადოების ურთიერთდაახლოება ერთი კაპიტალისტური ან სოციალისტური სისტემების შიგნით. ცხადია, ეს იმ შემთხვევაში თუ კაპიტალიზმისა და სოციალიზმის ღირებულებანი უკვე არსებობენ მოცემული წყობილების წიაღში

დამოუკიდებლობისა კენ სწრაფვის ძლიერი, ურთიერთმოდავე ტენდენციით.

სისტემათშორისი კონვერგენცია — ეს არის სხვადასხვა აღნიშნული სისტემის ურთიერთდაახლოების პროცესი ან შედეგი. ამასთანავე, აქ აუცილებელია ძლიერი და ურთიერთმოდავე ტენდენციების არსებობა. სწორედ შიდასისტემურმა და არა **სისტემათშორისმა კონვერგენციამ** განსაზღვრა უმთავრესად ცივილიზებული (ევროპული, ამერიკული, იაპონური და ა.შ.) კაპიტალიზმის თანამედროვე სახე.

შიდასისტემური კონვერგენცია დიდი ხანია წარმოიშვა და დღესაც ვითარდება კაპიტალიზმის წიაღში და თავისი სიძლიერითა და საზოგადოების მდგომარეობაზე გავლენით მხოლოდ სამეცნიერო-ტექნიკური პროცესის თანაფარდია.

თანამედროვე ვითარებაში პირობითად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ არსებობს კაპიტალიზმის ორი სახეობა — ძველი, ველური, ანუ კონვერგენციამდელ კაპიტალიზმი და ახალი, თანამედროვე, ცივილიზებული ანუ კონვერგენციული კაპიტალიზმი.

ძველი სახის კაპიტალიზმი კლასობრივი საზოგადოებაა, იგი მკვეთრადაა დაყოფილი მდიდრებად და ღარიბებად, რომელთაც პოლარულად საპირისპირო ინტერესები აქვთ. ზედა და ქვედა ფენები გამსჭვალულია კლასობრივი ურთიერთსიძულველით, ბოროტებით, უნდობლობით. ამასთან, არ არსებობს მრავალრიცხოვანი, საშუალო კლასი — თანამედროვე კაპიტალიზმის სტაბილური არსებობის საფუძველი.

ძველი კაპიტალიზმი ჰგავს ველურ ბუნებას,

სადაც მიმდინარეობს ბრძოლა არსებობისათვის და ყველას მხოლოდ საკუთარი თავის იმედი უნდა ჰქონდეს, სადაც შიმშილობენ და მათხოვრობენ და ეს მაშინ, როდესაც თანამედროვე კაპიტალიზმი გარკვეულწილად წარმოადგენს საზოგადოებას, რომელშიც შედარებით ესწრაფვიან პარტნიორობასა და თანამშრომლობას. ამასთან, შენარჩუნებულია ქონებრივი განსხვავება ამა თუ იმ სოციალურ-პოლიტიკურ ჯგუფებს შორის. ქვეყნის სტაბილურობასა და სიმდიდრეს განსაზღვრავს მრავალრიცხოვანი საშუალო კლასი (მოსახლეობის 80%); ამავე დროს, ორივე ტიპის კაპიტალიზმს აქვს ბევრი საერთო, მათ შორის კერძო საკუთრება, კონკურენცია, დაქირავებული შრომა და სხვა.

თანამედროვე კაპიტალიზმის სისტემა ცდილობს ადამიანები საბაზრო სტიქიის უღმობლობას ცოტათი მაინც მოარიდოს. აქ უფრო გონივრულად არის შეხამებული ლიბერალიზმი – კონკურენციის თავისუფლება და სახელმწიფოებრივი (სოციალიზმი), რაც უფრო ეფექტიანია და პერსპექტიული.

თუ ველური კაპიტალიზმი დემოკრატიულია უმაღლესი ფენებისათვის, ანუ დემოკრატია არსებობს ხელისუფლებისათვის, თანამედროვე კაპიტალიზმში შედარებით მეტი დემოკრატიაა მთელი საზოგადოებისათვის, თუმცა ამ უკანასკნელს ბევრი ნაკლი აქვს; მათ შორის, ის, რომ ტელევიზიისა და რეკლამის მეშვეობით იგი მასობრივი ცნობიერების მანიპულირებას ახდენს. მაინც პრაქტიკულად ეს არის დემოკრატია ყველასათვის, კანონის დიქტატურა უკლებლივ ყველასათვის.

საბოლოო ჯამში, რა უნდა თქვას თანამედროვე კაპიტალიზმი შესახებ? პასუხი ცალსახაა: მან ამოწურა თავისი შესაძლებლობანი. ამის შესახებ დაუფარავად ლაპარაკობენ კიდევაც დასავლეთელი პოლიტიკოსები, მეცნიერები და სახელმწიფო მოღვაწეები. ამერიკის შეერთებული შტატების ვიცე-პრეზიდენტი ალბერტ გორი წიგნში „დედამიწა სასწოროს თეფშზე“ წერს: „ამერიკის შეერთებული შტატების პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემა სადღეისოდ იმდენად არის გაცვეთილი და ბოროტად გამოყენებული, რომ ეროვნული განვითარების გზაზე გონივრული არჩევანის უნარი არ არსებობს. კაპიტალიზმის მოდელი ამოიწურა, ხოლო მის გამეორება ცივილიზაციის სრულ კრახამდე მიიყვანს“.

თუ ანგარიშს გავუწევთ გამოჩენილ მეცნიერთა დასკვნებს იმის შესახებ, რომ საზოგადოებრივ-ეკონომიკურ ეპოქებს გააჩნიათ დაბადების, განვითარებისა და დასასრულის პერიოდი და ზოგადი კანონზომიერებიდან გამომდინარე, ვერ ასცდებიან შეცვლის პროცესს, კაპიტალიზმის სისტემას იგი უკვე მიუახლოვდა. XX საუკუნე ამ სისტემის ბოლო თარიღია. კაცობრიობა თანდათანობით უნდა გადავიდეს ჰუმანიტურ საზოგადოებრივ-ეკონომიკურ სისტემაზე – სოციალიზმზე, რომელმაც მეცნიერთა გათვლით უნდა იარსებოს 400-500 წელი. სოციალიზმს ამჟამად თავის განვითარების ყრმობის პერიოდი უდგას და, როგორც მეცნიერები ვარაუდობენ, მომავალში მას შეცვლის ახალი – უფრო **ზეპიროვნული** სისტემა კომუნიზმის ან მსგავსი სისტემის სახით, – ხალხთა კეთილდღეობის თუ ხალხთა ჰარმონიის საზოგადოება. თუმცა მეცნიერების ვარაუდით იგი ხანმოკლე იქნება და მისი დაბადება, განვითარება და დასასრული სულ 100-150 წელიწადში მოიხრება.

დღეს ამაზეც ბევრი იწერება, რომ თანამედროვე კაპიტალიზმი და თანამედროვე სოციალიზმი ერთმანეთს უახლოვდებიან. ხდება ადრე ერთმანეთისათვის უცხო კაპიტალისტური და სოციალისტური ღირებულებების დაახლოება. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ საეჭვოა მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც კაპიტალისტურ და სოციალისტურ სისტემებს შორის ეკონომიკური, პოლიტიკური, იდეოლოგიური და კულტურული განსხვავება თანდათან წაიშლება, რაც, საბოლოოდ, მათ ურთიერთმსგავსებამდე მიიყვანს.

როგორც ცნობილია, „კონვეგენციის“ თეორია ჩამოყალიბდა XX საუკუნის 50-60-იან წლებში. მისი მიმდევრები თვლიდნენ და თვლიან, რომ კაპიტალისტური და სოციალისტური სისტემების დაახლოების ერთ-ერთ გადამწყვეტ ფაქტორად ტექნიკური პროგრესი და მსხვილი წარმოება უნდა მივიჩნიოთ. ცხადია, არსებობს სოციალურ-ეკონომიკური სისტემისადმი ტექნოლოგიური თვალსაზრისით მიდგომა – ადამიანებისა და საზოგადოების ფენების საზოგადოებრივ-წარმოებით ურთიერთობათა შეცვლა ტექნიკით, მაგრამ წარმოების ორგანიზაციისა და სამრეწველო წარმოების სტრუქტურაში არსებული საერთო ნიშნები არ გამოირიცხავს კაპიტალიზმის და სოციალიზმის ძირეულ განსხვავებას და, მიუხედავად თანამედროვე კაპიტალიზმისა და თანამედროვე სოცი-

ალიზმის ზოგიერთი საერთო ნიშნისა, მათ შორის აშკარაა ძირითადი წინააღმდეგობანი და დაპირისპირებანი.

მაინც რა ნაკლი აქვს თანამედროვე კაპიტალიზმს? რა წინააღმდეგობითა და კონფლიქტებით ხასიათდება იგი? არსებული კოლიზიების მიზეზთა შორის ნათლადაა გამოკვეთილი თანამედროვე კაპიტალიზმის ეპოქაში არსებული ძველი საზოგადოებრივი ურთიერთობანი, რომლებიც იწვევენ კონფლიქტებს ეროვნებათა და სახელმწიფოთა შორის: მათ მოსაგვარებლად ამოდ ცდილობენ გამოიყენონ მსოფლიო სახელმწიფოთა გაერთიანება – **გაერო**.

თანამედროვე კაპიტალიზმი ძველი კაპიტალისტური ურთიერთობების წიაღში წარმოშობილი სისტემაა. ცხადია, გამონაკლისი იყო რუსეთი და შემდეგ სხვა ქვეყნებიც. ძველი კაპიტალიზმის მსხვრევის სათავეებთან რუსეთში ევროპის კაპიტალისტური ქვეყნები იდგნენ და საპირისპირო შედეგი მიიღეს. აქ სოციალიზმი დამკვიდრდა. მოგვიანებით დასავლეთი შეეცადა გამოეყენებინა სსრ კავშირის შინაგანი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური წინააღმდეგობანი და ხელი შეუწყო საბჭოეთის დაშლას, მაგრამ საპირისპიროდ მიიღო 15 ახალი, მეტწილად გაურკვეველი საზოგადოებრივი სისტემის სახელმწიფო, რომლებშიც ანარქია, კორუფცია, ტერორიზმი, კონფლიქტები და სხვა საშიში კატაკლიზმები ბატონობს.

რათ უნდა ითქვას თანამედროვე სოციალიზმის შესახებ? მკვლევარებს **მიაჩნიათ, რომ კონვერგენტული** სოციალიზმი ორი ფორმით არსებობს.

პირველი – „ევროპული“ ფორმა, რომელიც წარმოიშვა შიდასისტემური თანამედროვე კაპიტალიზმის საფუძველზე.

მეორე – „აღმოსავლური“ ფორმა, რომელიც წარმოიშვა სისტემათშორისი კონვერგენციის საფუძველზე კაპიტალიზმიდან სოციალიზმში გადასვლით. თავის მხრივ, როგორც წესი, თანამედროვე კაპიტალიზმში თავის იჩენს ორი საპირისპირო ტენდენცია:

1. სოციალისტური ტენდენცია;
2. ლიბერალურ-კონსერვატიული ტენდენცია.

ამასთან, თუ ჭარბობენ სოციალურ-დემოკრატიული ტენდენციები, მაშინ საზოგადოებამ შეიძლება გადაინაცვლოს მარცხნივ – სოციალიზმის მხარეს და ეს გადაინაცვლება იყოს მნიშვნელოვანი და ხან-

გრძლივი. ამ შემთხვევაში ლაპარაკობენ ესპანურ და შვედურ სოციალიზმზე. სწორედ ეს არის თანამედროვე სოციალიზმი, რომელიც მოიცავს როგორც სოციალისტურ-საზოგადოებრივი, ასევე კაპიტალისტური (თავისუფალი ბაზარი, კონკურენცია, ადამიანის უფლებების, დაცვა სხვადასხვა დემოკრატიული ინსტიტუტები და ა.შ.) ღირებულებებს.

ამრიგად, თანამედროვე სოციალიზმი, თანამედროვე კაპიტალიზმისაგან განსხვავებით, მეტ ყურადღებას აქცევს სოციალისტურ ღირებულებებს და საკმარისი წარმატებით უზრუნველყოფს თანამედროვე საზოგადოების განვითარების ღონეს.

თანამედროვე სოციალიზმის მეორე ფორმა, ანუ „აღმოსავლური“ ფორმა, წარმოიშვა ყოფილ საბჭოთა, ანუ უფრო ზუსტად, ვარშავის ბლოკის ზოგიერთ ქვეყანაში. ზავერდოვანი დემოკრატიული რევოლუციის შემდეგ ამ ფორმის გამოკვეთილი წარმომადგენლებია: ჩეხეთი, უნგრეთი, პოლონეთი. მართალია, ეს ქვეყნები ამჟამად აღარ იყენებენ სოციალიზმის ცნებას, მაგრამ აქ მეტნაკლებად მოხერხებულად ყალიბდება საბაზრო დემოკრატიული წყობილება სოციალიზმის ძირითად ღირებულებათა მნიშვნელოვანი ელემენტებით.

თანამედროვე სოციალიზმის ფორმებს შორის მთავარი განსხვავება ის არის, რომ საზოგადოების მოწყობის პირველი ფორმის შემთხვევაში (ესპანეთი, შვეიცარია) ძლიერდება სოციალისტური ღირებულებანი, საზოგადოების მეორე ფორმის შემთხვევაში კი (ჩეხეთი, უნგრეთი, პოლონეთი) იქნება ფართო ასპარეზი ლიბერალიზაციისათვის, რომელიც ადრე პრაქტიკულად არ არსებობდა.

თანამედროვე სოციალიზმის პირველი ფორმა (ევროპული) შიდასისტემური კონვერგენციის ნათელი მაგალითია, მეორე კი (აღმოსავლური) სისტემათშორისი კონვერგენციისა, ამრიგად, თუ წინათ ორი მტრული – კაპიტალისტური და სოციალისტური – სამყაროს არსებობისას ვამჩნევდით მხოლოდ შიდასისტემურ კონვერგენციას, მასთან ერად გააჩნდა თანამედროვე სოციალიზმისაც. სოციალისტური ბანაკის დაშლის შედეგად წარმოიშვა სისტემათშორისი კონვერგენცია სოციალისტური სისტემის საფუძველზე.

მეცნიერები გამოთქამენ მოსაზრებას, რომ ამჟამად მსოფლიოში არ არის კაპიტალიზმი საერთოდ, არამედ

არის ძველი, ველური კაპიტალიზმი და არის ახალი, თანამედროვე კაპიტალიზმი, რომლებიც მკვეთრად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან.

ანალოგიურად შეიძლება ითქვას, რომ არის არა სოციალისტური წყობილება საერთოდ (ანუ აბსოლუტური ზღვრული სოციალიზმი, როგორც მას უწოდებენ მეცნიერებაში), არამედ არის ისევ და ისევ ძველი სოციალიზმი და არის ახალი, თანამედროვე სოციალიზმი, და ისინი ძალიან განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, პირველ რიგში, ეკონომიკური და პოლიტიკური თვალსაზრისით, საზოგადოებრივი ურთიერთობებით, სახელმწიფო საკუთრებით და ა.შ. ცხადია, ამ ორ სოციალიზმს შორის მსგავსი სოციალური ღირებულებებიც არსებობს.

საზოგადოებრივი წყობილების დღევანდელი ქართული ვარიანტი ერთგვარი შერეული ტიპია, ზუსტად რომ ვთქვათ, აქ თითქმის არ არის თანამედროვე არც სოციალიზმი და არც კაპიტალიზმი; ეს გაუკუღმართებული ჰიბრიდული სტრუქტურაა, რომელიც შორდება ყოფილ საბჭოთა საზოგადოებას, მაგრამ უფრო ახლოა ველურ კაპიტალიზმთან, რომელსაც შეიძლება ეწოდოს „ნომენკლატურული კაპიტალიზმი“, „მაფიოზურ-ოლიგარქიული რეჟიმი“, „ოლიგარქიულ-ინფორმაციული კაპიტალიზმი“, „კომპრომატული“ და ა.შ. და ა.შ., მაგრამ არავითარ შემთხვევაში – დემოკრატიული, სამართლებრივი სახელმწიფო.

აღნიშნული წყობილებისთვის ნიშანდობლივია ეფექტიანობის დაბალი დონე, ექსტენსიურობა, მტაცებლობა რესურსების ყველა სახეობის გამოყენებაში, მონოპოლიზმი, დემოკრატიული პროცედურებისა და ინსტიტუტების ფორმალური ხასიათი, მდიდრებისა და ლატაკების ფენის გაჩენა და დამკვიდრება, საშუალო კლასის არარსებობა, მშრომელების დაუცველობა ძალაუფლებისა და საკუთრების მფლობელებისაგან, მართვის კრიმინალურ-მაფიოზური სტრუქტურა და ა.შ.

ამიტომ საქართველოს საზოგადოების ცენტრალური ამოცანა უნდა იყოს დღეს არსებული გაურკვეველი მდგომარეობიდან რაც შეიძლება სწრაფი და, რაც შეიძლება, უმტკივნეულო გადასვლა თანამედროვე სოციალიზმის რელსებზე.

საქმე ის არის, რომ მოსახლეობის მხოლოდ გარკვეული ნაწილი აცნობიერებს ზოგად დემოკრატიულ ღირებულებებს, ხოლო საზოგადოების უმრავ-

ლესობისათვის მისი არსი გაურკვეველია, ზოგჯერ მიუღებელიც კი. დემოკრატიას ეკონომიკური მდგომარეობა განსაზღვრავს. იგი პოლიტიკური კულტურის დონის გამოხატველიცაა.

თუ ვაღიარებთ, რომ ეკონომიკა დემოკრატიის მსაზღვრელია და არა პირიქით, მაშინ ნათელია, რომ იმ პერიოდის საქართველო შორს დგას დემოკრატიისაგან. ქვეყნის მოსახლეობის დიდი ნაწილი გაღატაკებული იყო, შიმშილს კი არავითარი საერთო არა აქვს დემოკრატიულ ღირებულებებთან და იგი არც შეიძლება არსებობდეს იქ, სადაც საზოგადოებრივი სიმდიდრის არასამართლიანი განაწილება ხდება.

საქართველოს მაშინდელი პრეზიდენტი, როდესაც დემოკრატიაზე მსჯელობდა, აღიარებდა, რომ დემოკრატიულ პროცესებს ქვეყანაში ნარეკლიანი გზა უნდა გაეწეოთ „დემოკრატიის შექმნა – ეს არ იყო მყისიერი აქტი, – არამედ მრავალმხრივი პროცესი მრავალფეროვანი ჟანრებით, ტრადიციიდან ტრადიციამდე, ჰეროიკული ეპოსიდან კომიქსამდე, იმის კვალობაზე, თუ ვინ გამოდის ამ საჯარო მოქმედების ავანსცენაზე... მთელმა ხალხებმა გაიარეს ტანჯვა-ვაების სკოლა, სანამ დემოკრატიის უნივერსიტეტში მოხვდებოდნენ“.

ცხადია, აქ ხაზგასმა ასეთია, – მიზანი ამართლებს საშუალებას. უნდა დაიდლოს შინაგანი წინააღმდეგობა და აშენდეს საზოგადოება, სადაც დემოკრატია ცხოვრების წესად იქცევა. შეიქმნას სოციალურ-პოლიტიკური ინსტიტუტების ისეთი სისტემა, რომელიც ყველაზე უკეთ შეეფერება საზოგადოების დემოკრატიულ მისწრაფებებს.

უდაოა, თეორიულად ყველაფერი თავის ადგილზე დგას და ხელისუფლების თეორიული შეხედულებების კრიტიკა თითქოს უნიადაგოა, მაგრამ სინამდვილეში ეს ასე არ იყო. ქვეყანაში დემოკრატია პრაქტიკულად საზოგადოების უმნიშვნელო ფენისათვის იქცა ცხოვრების წესად, არ შექმნილა სოციალურ-პოლიტიკური ინსტიტუტების სისტემა, რომელიც უპასუხებდა საზოგადოების დემოკრატიულ მისწრაფებებს. უმცირესობის ფინანსური და პოლიტიკური დიქტატურის პირობებში არსებობდა ხელისუფლებისა და არა ხალხის დემოკრატია. ხელისუფლების მიერ ჩადენილი სერიოზული ცდომილებების კრიტიკა მიუღებელი ხდებოდა და სახელისუფლებო კარის

მიერ დაქირავებული მსუბუქი ჟანრის მეცნიერების, მწერლების თუ ჟურნალისტები უსამართლო განრისხებას და არაობიექტურ, აშკარა ტენდენციურ შეფასებას იწვევდა.

სხვანაირად როგორ უნდა აიხსნას უკანასკნელ ხანებში მცირე მოცულობის ბროშურის – „დავიწყებას არ ექვემდებარება – 1992-1993: სამეგრელოს ტრაგედია“ – გამოცემის გამო ატეხილი დიდი „განგაში“, რაც საბოლოოდ ბროშურის გავრცელების აკრძალვით დამთავრდა, რომელიც ადგილობრივმა სახელისუფლო ორგანოებმა სამეგრელოს რეგიონში „წარმატებით“ განახორციელეს. თუმცა ბროშურაში მოკრძალებულად იყო გამოთქმული მოსაზრება. ქვეყნის მმართველობის, მცდარ პოლიტიკაზე სამეგრელოს ინტელიგენციისა და მოსახლეობის მიმართ, – კერძოდ, 1992-1993 წლებში იქ დატრიალებულ ნეგატიურ მოვლენებზე.

სამწუხაროდ, მავანი და მავანი „რეცენზენტი“, ავტორების ნააზრევს საგაზეთო ტექსტისა თუ ბროშურის წაუკითხავად აძლევდა უარყოფით შეფასებას. ზოგიერთი არც მაღავდა, რომ ბროშურის საწინააღმდეგო კომპანია ხელისუფლების შესაბამისი სტრუქტურების შეკვეთილი იყო, ხოლო ამ შეკვეთილ, ე.წ. პუბლიცისტურ პროდუქციას ფართოდ უხსნიდა მწვანე გზას გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ – ხელისუფლების ფაქტობრივი რუპორი.

საზოგადოების გარკვეული ნაწილის აშკარად გაღიზიანების ფონზე, გაზეთი ცდილობდა დაენერგა ე. შევარდნაძის კულტი მაღალფარდოვანი ეპითეტების მოშველიებით: „მსოფლიოში ყველაზე გამოჩენილი პოლიტიკოსი“, „უნიკალური მოღვაწე“, „ერის გადამრჩენელი“, „ახალი ერის შემქმნელი“, „დავით აღმაშენებლის დარი“, „საქართველოს დიადი აღმაშენებელი“ და ა.შ. და ა.შ.

სწორედ ასე და ამდაგვარ გარემოებებში იქმნებოდა ვითარება, როდესაც არ იყო რაღაც ზღვარი – ზღვარი დასაშვებსა და დაუშვებელს შორის.

საქართველოს საზოგადოების ანატომიური სურათი ცხადი იყო, ხელისუფლების ზოგიერთი სამსახური და პრეზიდენტის გარემოცვა ცდილობდა ქვეყანაში მაამებლობისა და სიცრუის ატმოსფერო შექმნას. გრძელდებოდა „პოტიომკინის სოფლების“ აგება.

2. ძირითადი კანონზომიერებანი და საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური განვითარების ტენდენციები

დღეს გამოჩენილ მეცნიერთა დიდ ყურადღებას იპყრობს სხვადასხვაგვარი ბუნების რთული სისტემების ფუნქციონირების ზოგადი სისტემური კანონზომიერებანი. ამ თეორიის ფუძემდებელთა აზრით, კანონზომიერებანი უნივერსალური, ზოგადი და კერძო ხასიათისაა.

უნივერსალური კანონზომიერება ახასიათებს ყველანაირ სისტემას მისი ბუნების მიუხედავად. ზოგადი კანონზომიერებანი დამახასიათებელია სისტემის მრავალრიცხოვანი ჯგუფებისათვის, ხოლო კერძო – თან სდევს მხოლოდ სისტემის განსაზღვრულ სახეს. ყოველი მათგანი მოქმედებს შესაბამის სისტემაში და გამოიყენება კონკრეტული ამოცანებისა და პრობლემების პრაქტიკულად გადაწყვეტაში.

გამოყოფენ თერთმეტ კანონს, უფრო ზუსტად, უნივერსალურ კანონზომიერებებს, რომლებსაც ემორჩილება ყველა ტიპის რთული სისტემის ფუნქციონირება (ტექნიკური ეკონომიკური, სოციალური, ეკოლოგიური, ორგანიზაციული და ა.შ.). ქვეყნის საერთო პრობლემებიდან გამომდინარე, შესაძლებლად მიგვაჩნია გამოვყოთ რამდენიმე მათგანი:

1. სისტემის ერთი თვისებრივი მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლის კანონზომიერება: იგი სხვადასხვა რთულ ნეგატიურ პროცესებთან არის დაკავშირებული, მაგრამ უნდა დაექვემდებაროს გარკვეულ რეგულირებას, რაც მიზნად უნდა ისახავდეს გადასვლის მომენტში კრიტიკული წერტილის შერბილების ტენდენციას. საქართველოს მაგალითით შეიძლება აიხსნას, რომ ქვეყნის კრიზისულ ეკონომიკაში ფიზიკური გადასვლა დაკავშირებული იყო აქტიურ პროცესთან – ძველ, მყარ კავშირებთან ურთიერთობის გაწყვეტა, მათი სტრუქტურების განადგურება და ახალი კავშირებისა და სტრუქტურების ძიება-დანერგვა. ამ შემთხვევაში კრიტიკულ წერტილად აღიქმება მომენტი, როდესაც ძველი განადგურებულია ან მკვეთრად შესუსტებულია, ხოლო ახალი არ არის დამკვიდრებული.

ცხადია, საბჭოთა კავშირში 80-იან და 90-იან წლების დამდეგს შექმნილმა პოლიტიკურმა და სოციალურ-ეკონომიკურმა ვითარებამ საქართველოზეც

მოახდინა დიდი გავლენა გარდაქმნის საჭიროება აშკარად იგრძნობოდა. საჭირო გახდა შედარებით სიცოცხლისუნარიან და ეფექტიან ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლა, მაგრამ მოუფიქრებელი და გაუთვლელი მექანიზმების გამო, მისი რეალიზაცია ვერ განხორციელდა, საბჭოეთის მაშინდელი ხელმძღვანელობა შეცდომით ფიქრობდა, რომ ეკონომიკის გარდაქმნა შეიძლებოდა მხოლოდ ზემოდან, გეგმებით და ბრძანებებით, ხოლო ქვეყნის მთლიანობა შენარჩუნებოდა საკავშირო ხელშეკრულების ხელმოწერით.

ერთი მდგომარეობიდან მეორეში ფაზისური გადასვლის მომენტი სათვალის, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ეკონომიკური სტრუქტურები და კავშირები (იდეოლოგია, პარტიული დისციპლინა, ცენტრისა და რესპუბლიკების ურთიერთობა და ა.შ.) დანგრეული აღმოჩნდა, ხოლო ახალი საბაზრო და დემოკრატიული სტრუქტურები და კავშირები სიცოცხლის უუნარო. გორბაჩოვის მიერ დაგეგმილმა, 1991 წლის აგვისტოს ე.წ. გადატრიალების მცდელობამ, დააჩქარა სოციალისტური სისტემის დაშლის პროცესი და კრიტიკულ ზღვრამდე დაყვანილი სისტემა, მცირე ძალდატანების გზით გადაიყვანა ერთი თვისებრივი მდგომარეობიდან მეორეში. ამ პერიოდიდან საბჭოეთი არ მოიაზრება დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ. არ არსებობს ცენტრალიზებული ეკონომიკა. იგი ნაჩქარევად გადადის მონიტარულ საბაზრო, ნაწილობრივ კი დემოკრატიულ პრინციპებზე. იწყება ღირებულებების შეცვლა.

2. ერთიანობისა და ურთიერთდაპირისპირების სისტემური კანონზომიერება ცხადყოფს, რომ საბჭოეთის დაშლას ახასიათებდა მნიშვნელოვანი რაოდენობის ენერგიის გამოყოფა, ხოლო შემდგომ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ზოგიერთ ქვეყანაში მოხდა კიდევაც მეორადი დაშლა.

ი. ფრანგიშვილი ფიქრობდა, რომ საზოგადოებრივ წყობილებაშიც არსებობს კიბოს დაავადება, ადამიანის ანალოგიური დაავადების მსგავსად. საზოგადოების ორგანიზმში იბუდებენ კიბოს უჯრედები, სისტემას არ შეუძლია მას წინააღმდეგობა გაუწიოს იმუნიტეტის დაქვეითების გამო, რაც ღუპავს ნებისმიერ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სისტემას თუ სახელმწიფოს.

დასავლეთის მონოპოლისტურმა სისტემამ შესანიშნავად გამოიყენა საბჭოეთში შექმნილი შინაგანი

ობიექტური თუ სუბიექტური ხასიათის წინააღმდეგობები და საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური ხელმძღვანელობის სათავეში მოიყვანა მის მიერვე ზომიერებული მოღვაწე – გორბაჩოვი, რომელმაც შესაბამისად, შეარჩია დამანგრეველი გუნდი და მოახერხა მმართველობის სტრუქტურის ჯაჭვის გაწყვეტა. თავის მხრივ, ამან გამოიწვია ურთიერთობის ხასიათის შეცვლა. პარიტეტის ნაცვლად დამყარდა დამორჩილებისა და დაქვემდებარების ურთიერთობა, ასეთ ვითარებაში კი საბჭოთა კავშირი გახდა დასავლეთის, კერძოდ, აშშ-ის სატელიტი. ცხადია, აქ გადაწყვეტ როლს ასრულებდა ამერიკის შეერთებული შტატები. სხვათა შორის, როდესაც აშშ-ს სახელმწიფო მდივანი და საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრი საბჭოეთის დასანგრევ ხელშეკრულებებს ამზადებდნენ ხელმოსაწერად, ამერიკელები ამის აღსანიშნავად სახელმწიფო დეპარტამენტში იელის უნივერსიტეტის გუნდს პატიჟებდნენ და ქართულ „მრავალჟამიერს“ უსმენდნენ.

დასავლეთის ქვეყნების მისწრაფება კარგად ჰქონდა შემჩნეული საქართველოს პირველ პრეზიდენტს. მისი აზრით, დასავლეთის ქვეყნების მთავრობები თავიანთი გავლენის გასაძლიერებლად ცდილობდნენ მოესყიდა სხვა ქვეყნის მეთაურები. წინააღმდეგობის შემთხვევაში კი დაემხოთ ისინი. ეს მტაცებლური მიდგომა საბოლოოდ დამკვიდრდა ნატოს წევრ ქვეყნებში. მისივე თქმით, იმპერიული ძალების სათავესი ამერიკა იდგა, რომელიც ისწრაფოდა მსოფლიო ბატონობისაკენ. ზ. გამსახურდია წინააღმდეგი იყო საქართველო დასავლეთის კოლონია გამხდარიყო და უსიტყვოდ შეესრულებინა მათი ნებასურვილი. იგი თვლიდა, რომ საერთოდ დასავლეთი იბრძოდა ნებისმიერი ეროვნული მოძრაობის წინააღმდეგ, უწოდებდა მათ ნაციონალისტურ მოძრაობას და მიზნად ისახავდა შეექმნა ერთიანი მსოფლიო კონგლომერატი, ერთიანი ხელისუფლებით, ე.ი. მთელი მსოფლიოს მართვა მომხდარიყო ე.წ. ახალი მსოფლიო წესრიგით.

3. ამ კონტექსტში ინტერესმოკლებული არ უნდა იყოს განსხვავებული ბუნების მქონე დაპირისპირებულითა – ცენტრისა და პერიფერიის ურთიერთობის საკითხიც. ცენტრის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფუნქციას წარმოადგენს პერიფერიის გაერთიანება, ხოლო პერიფერიის ამოცანაა ცენტრის არსებობის

უზრუნველყოფა.

ხშირ შემთხვევაში ცენტრი დადებითი მუხტის მატარებელია, ხოლო პერიფერია – საპირისპირო ძალაა – უარყოფითი მუხტით. მათ შორის არსებობს აშკარა და ფარული წინააღმდეგობანი, ობიექტური და სუბიექტური მიზეზების კვალობაზე ეს ტენდენციები ხან სუსტდება, ხან კი ძლიერდება.

თუ ადამიანის ორგანიზმში ცენტრია ტვინი, ხოლო პერიფერია დანარჩენი სხეული, საზოგადოებაში ცენტრია ხელისუფლება, პერიფერია კი – ქვეყნის მოსახლეობა. საქართველოში ცენტრია თბილისი და ცენტრალური ხელისუფლება, პერიფერიები კი რეგიონები და რეგიონალური ხელისუფლება. ცენტრისა და რეგიონების ურთიერთობა საქართველოში ურთიერთდაპირისპირების გზით წარიმართა (აფხაზეთი, ყოფილი სამხრეთ ოსეთი). აქ აშკარად ძალალობრივმა პროცესებმა გადასწონეს ჩვეულებრივი ურთიერთწინააღმდეგობის ევოლუციური პროცესები. ცხადია, ნებისმიერ სისტემაში არსებობენ წინააღმდეგობები – დიდნი და მცირენი, რომელთა ცვლა კანონზომიერია, რადგან ერთი დაპირისპირებული იცვლება მეორით, მათი სიძლიერის მიხედვით.

სხვათა შორის, საქართველოს სახელმწიფოებრიობის განვლილი ისტორიული გზა ადასტურებს ქვეყანაში გარკვეული დროის მონაკვეთში სხვადასხვა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცენტრის არსებობას პერიფერიებში (ქუთაისი-ლეონიდეების დინასტია მე-8 მე-10 საუკუნეები; ბაგრატიონების დინასტია, დავით აღმაშენებელი მე-11 საუკუნე).

ცხადია, ყოველივე ამას განაპირობებდა ცენტრისა და პერიფერიების ურთიერთდამოკიდებულება და განვითარება, სიძლიერის მიხედვით ერთის მიერ მეორის შეცვლა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ი. ფრანგიშვილი ნებისმიერი სისტემის ევოლუციურ განვითარებაში სავარაუდოდ გამოჰყოფს 4 ძირითად ეტაპს:

1. ცენტრის განვითარება;
2. პერიფერიის განვითარება;
3. ცენტრსა და პერიფერიას შორის სუსტი ურთიერთობა;
4. ცენტრისა და პერიფერიას შორის ძლიერი ურთიერთობა.

როგორც ცნობილია, ბუნებაში ყველგან ნათლად ჩანს ევოლუციური სპირალის ოთხეტაპიანი ხვია.

მოვლენების სპირალური განვითარების გზა დამახასიათებელია საზოგადოებრივი წყობისათვის (ანარქია, რევოლუცია, დიქტატურა, დემოკრატია), იგი გამოკვეთილი რეალობაა მსოფლიო ქვეყნების და, მათ შორის, საქართველოს ისტორიაშიც.

ამ ოთხეტაპიანი ევოლუციის დროს ხდება ენერგიის ერთი დაპირისპირებიდან მეორეში გადასვლა. მაგალითად, ცენტრიდან პერიფერიებში და პირიქით. მაგრამ საინტერესოა, რომ იგი არ მიდის სისტემიდან, ე.ი. მუდმივად ცირკულირებს სისტემების შიგნით. მაგალითად, უკანასკნელ ხანებში აშკარად იგრძნობა რუსეთის ცენტრიდან – მოსკოვიდან მძლავრი ენერგიის გადანაცვლება პერიფერიებში. ბევრ შემთხვევაში ისინი თავის პირობებს კარნახობენ კრემლს და ეს უკანასკნელიც იძულებულია დაჰყვეს რეგიონების ნებას.

ანალოგიური ვითარება შეინიშნებოდა საქართველოშიც. ენერგიის გადანაცვლება მოხდა აფხაზეთში, ყოფილ სამხრეთ ოსეთში, თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, ამ პროცესს საშინაო პირობებთან ერთად ხელი შეუწყო საგარეო ფაქტორმაც. დაიწყო საქართველოს დაშლის პროცესი, თბილისიდან ენერგიის გადანაცვლების პროცესი მიმდინარეობდა აჭარის რეგიონში, თუმცა ცხადია, რომ იგი შიდასისტემური მოვლენა იყო და თავს არ ამოყოფდა გარე, უცხო სისტემაში.

სხვათა შორის, საბჭოთა კავშირის დაშლის პერიოდში მსგავსი მოვლენები სხვაგანაც განვითარდა, და ეს მოსალოდნელიც იყო. მოსკოვიდან ენერგიის გადანაცვლება მოხდა რესპუბლიკებში, რომელმაც გამოიწვია საბჭოთა კავშირის დაშლა. ზოგიერთი რესპუბლიკიდან შესაბამისად მოხდა ენერგიის გადასვლა პერიფერიებში. რამაც შემდგომში ცნობილი ნეგატიური პროცესები გამოიწვიეს მძიმე შედეგებით რუსეთში, აზერბაიჯანში, საქართველოში, მოლდავეთში და ა.შ.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საზოგადოებრივი წყობილებისათვის დამახასიათებელი მოვლენების განვითარების სპირალური გზა – ანარქია, რევოლუცია, დიქტატურა, დემოკრატია – ნებისმიერი ქვეყნის ისტორიის თანმდევი მოვლენაა. მოკლედ დავახასიათოთ ისინი ცალ-ცალკე.

1. ანარქია. ეს სისტემა ხასიათდება სუსტი ცენტრით და ძლიერ განვითარებული პერიფერიით. ასეთი სისტემა პერიფერიების ძირითადი მოთხ-

ოენილებისკენაა მიმართული და მკაცრად კარნახობს ცენტრს, ხოლო ცენტრი იძულებულია თავისი სისუსტის გამო ფაქტიურად დაემორჩილოს მას. ასეთ შემთხვევაში პერიფერია ღებულობს ფაქტიურად დამოუკიდებლობასა და თავისუფლებას და დგას მასთან მოწყვეტის ზღვარზე, მისი ცენტრიდან მთლიანად გამოყოფისათვის საჭიროა ენერგიის უმნიშვნელო დამატება. სწორედ ენერგიის ეს ნაწილი მიიღო აფხაზეთმა და ყოფილმა სამხრეთ ოსეთმა გარეშე ძალებისაგან საქართველოში ანარქიული წყობის პერიოდში, რასაც მათი გასვლა მოჰყვა ქვეყნიდან. ანარქიიდან ერთი ნაბიჯია ქაოსამდე, რომლის დროსაც სისტემის ელემენტები საერთოდ არ არის დაკავშირებული ერთმანეთთან. არ არსებობს არავითარი კავშირი და თითოეული ელემენტი მთლიანად დამოუკიდებელია.

2. რევოლუციური. ეს სისტემა აერთიანებს ანარქიასა და დიქტატურას. ხასიათდება არა ბრძოლით წინააღმდეგობებთან და დაპირისპირებებთან, არამედ აქეზებს მათ ერთმანეთის წინააღმდეგ. მას დიქტატურა და ანარქია აჰყავს მაქსიმალური ენერგიის სიმძლავრეზე, მაშინ, როდესაც დემოკრატია მინიმალურად იერთებს. რევოლუციურ სისტემაში როგორც დიქტატურა, ისე ანარქია ძლიერი საპირისპირო ძალაა და ერთიანი ენერგიის მატარებელია.

3. დიქტატურა. აღნიშნული მდგომარეობა შეეხამება სისტემას, როდესაც ცენტრი პერიფერიასთან შედარებით ძლიერია და მას თავის პირობებს კარნახობს, იღებს ძირითად გადაწყვეტილებებს, უზრუნველყოფს ურთიერთკავშირს, ფლობს ურთიერთქმედების ყველა ბერკეტს.

დიქტატორულ სისტემაში მის ყველა ელემენტის ემორჩილება ერთ საერთო მიზანს – მთელი სისტემის და არა მისი ცალკეული ელემენტის სიცოცხლისუნარიანობას. დიქტატორული სისტემის მაქსიმალურად განვითარებული ცენტრი ანარქიის მინიმალურ ნარჩენებს შეიცავს, თუმცა, როგორც ოპოზიციური ელემენტი, განაგრძობს ბრძოლას მასთან.

4. მეოთხე სისტემა – დემოკრატია – დიქტატურის საპირისპირო ფორმაა. დემოკრატიის არსებობის პერიოდში დიქტატურა და ანარქია სუსტია, მაგრამ ისინი იბრძვიან და ორივე ერთად აღებული, შეიძლება თითქმის გაუტოლდნენ კიდევაც – დემოკრატიის სისტემის ელემენტებს. თუმცა ეს წო-

ნასწორობა ძალზე არამყარია. დემოკრატიული სისტემა ადამიანების თავისუფლებას მაინც ნახევრად საზღვრავს, რაც სახელმწიფოს ინტერესებით აიხსნება.

სხვათა შორის, ოთხ ეტაპიანი პოლიტიკური სისტემის შეცვლის ციკლი თითქმის ყველა ქვეყანაში გაიარა. მათ შორის საქართველომაც. ქვეყნის საზოგადოებრივმა წყობამ სხვადასხვა დროს გაიარა ანარქიის, რევოლუციის, დიქტატურის და დემოკრატიის ეტაპები. საზოგადოების ისტორიის პროცესში ეს ციკლი მეორდებოდა, რაც ბევრი მაგალითით დასტურდება. ნიშანდობლივია, რომ საქართველოს საზოგადოებრივობამ უკანასკნელ, მოკლე პერიოდში, მეტნაკლებად გამოსცადა განვითარების ოთხ ეტაპიანი სისტემა, თუმცა არც ერთ მათგანს დასრულებული სახე არ ჰქონია და ამ შემთხვევაში უფრო შერეულ სისტემასთან უნდა გვქონდეს საქმე.

აქ და ამ ჭრილში აუცილებელია გამოიკვეთოს რამდენიმე არსებითი მომენტი, ანუ კანონზომიერება, რომელიც ჩვენს სინამდვილეს უნდა მივუსადაგოთ, როგორც გარკვეული ამოსავალი წერტილი.

ი. ფრანგიშვილი ფიქრობს, რომ პირველ რიგში ეს კანონზომიერებაა, რომელიც დაკავშირებულია მიზეზ-შედეგობრიობის კავშირის სისტემასთან. ამ შემთხვევაში მიზეზი აუცილებლად იწვევს შედეგს – დადებითი – დადებითს, უარყოფითი – უარყოფითს; გამოთქმულია მოსაზრება, რომ თუ ადამიანი თავის ცხოვრებაში სჩადის რაღაც მნიშვნელოვანს (კარგს ან ცუდს), მაშინ არაიშვიათად ბოროტება თუ სიკეთე გარკვეული დროის მანძილზე რაღაც ფორმით უბრუნდება მას, როგორც უკუშედეგი მისი სამართლიანი თუ უსამართლო ქმედებისა. თუ, მაგალითად, ამ კანონს საქართველოში განვითარებული ბოლო წლების მოვლენებს მივუსადაგებთ. აღმოჩნდება, რომ 1991-92 წლების დეკემბერ-იანვრის ტრაგიკული ქმედების შედეგები ბუმერანგად შემობრუნდა მის ინიციატორებს და სულისჩამდგმელებს. ამ მიმართულებით ჩადენილი დანაშაულის თუ ბოროტების საზღაურს ეს ძალები შემგომშიც უნდა ელოდონ.

თუ ფართო პლანით განვიხილავთ საკითხს, დეკემბერ-იანვარში განვითარებული მოვლენები სახელდობრ, ძალადობის გზით კანონიერი ხელისუფლების დამხობა, იძლევა ამა თუ იმ ფორმით ნეგატიურ შედეგს – ქვეყანაში არსებობდა ხელისუ-

ფლების კრიზისი და, ერთი შეხედვით, ეს კანონ-ზომიერად აღიქმებოდა.

ი. ფრანგიშვილის აზრით, დიდად საინტერესოა ის საერთო-სისტემური კანონზომიერება, რომელიც სისტემის ელემენტების არსებობის ტემპების დაშორიშორებასთან ან შეთანხმებასთან არის დაკავშირებული. ნებისმიერ სისტემას აქვს თავისი ჩვეული რიტმი, რომლის დარღვევისას ისმის გაფრთხილების სიგნალი. რადგანაც ყველა სისტემა, როგორც წესი, გადის თავის ფაზებს: **დაბადება, ბავშვობა, ყრმობა, მოზულობა და სიკვდილი**. სისტემური დაშორიშორება თუ შეთანხმებულობა ნიშნავს, რომ თანდათანობით ხდება განსხვავებულობის შემცირება სისტემის შემცველი ელემენტების დიფერენციაციის გზით. ე.ი. მთლიანი ნაწილი ხდება სხვადასხვაგვარი. ამასთანავე, დროთა ვითარებაში სისტემის ელემენტების შეთანხმებულობა თუ დაშორიშორება ხდება, ძალიან დიდი – ნაწილები ხდებიან ძალიან სხვადასხვაგვარი იმდენად, რომ იწყებენ გაფანტვას, რასაც მივყავართ მთელი სისტემის დეზორგანიზაციამდე და, საბოლოოდ, სიკვდილამდე;

ი. ფრანგიშვილის მოსაზრებით, ერთ-ერთი საერთო-სისტემური კანონზომიერებაა ევოლუციური განვითარების ყველა ეტაპის აუცილებელი გავლა, ანუ ევოლუციის კანონზომიერება. ამ შემთხვევაში ნებისმიერმა სისტემამ უნდა გაიაროს ევოლუცია. არ შეიძლება გაკეთდეს „დიდი ნახტომი“ და რომელიმე ევოლუციური სტადიის გამოტოვება. თუმცა, შესაძლებელია, თითოეული ამ ეტაპის ხელოვნურად შენელება ან აჩქარება. მაგალითად, სტაბილური საბაზრო ეკონომიკისათვის აუცილებელია პირველადი დაგროვების ეტაპის გავლა, ყველა მისი თანმდევი ნეგატიური გამოვლინებით. თუ რა უარყოფითი შედეგი მოაქვს ნახტომისებურ პროცესებს, ყველაზე მეტად თვალსაჩინოა საქართველოს მაგალითზე. 1992 წლიდან ხელისუფლების სათავეში მოსული ძალები ცდილობდნენ ხელოვნურად დაეჩქარებინათ საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესები, საქართველოს ხელისუფლება აცხადებდა რომ 50 წლიანი გასავლელი პერიოდი ქვეყანას უნდა გაეგლო რამდენიმე წელიწადში. ხდებოდა საზოგადოებრივ-ეკონომიკური პროცესების ფორსირება. საბაზრო ეკონომიკაზე რევოლუციური გზით გადასვლა. ხელისუფლება საზოგადოებას სწრაფ ეკონომიკურ და კულტურულ აყვავებას პირდებოდა

აშკარად შეიმჩნეოდა სახელისუფლებო ტრაბახისა და სიცრუის ტენდენციები, რომელსაც მოსახლეობაში ოფიციალური არხებით ნერგავდნენ (სახელმწიფო ტელევიზია, სახელისუფლებო გაზეთები, მმართველი პარტია და მისი საპარლამენტო ფრაქცია, სამთავრობო სტრუქტურები, ხელისუფლების რუპორი ინტელიგენცია და ა.შ.).

საზოგადოების განსაკუთრებულ გაკვირვებას იწვევდა ამ მიმართულებით საქართველოს აღმასრულებელი ორგანოების უმაღლესი პირების განცხადებები გამოსვლები, ინტერვიუები, რომელნიც ბევრ ალოგიკურ და ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრებებს მოიცავდნენ.

საყურადღებოა ი. ფრანგიშვილის მიერ ამ კანონზომიერების გამოყოფაც, რომლებიც დამოუკიდებლობის ხარისხს ითვალისწინებენ, ანუ სუვერენიტეტის სისტემის პარამეტრებს განსაზღვრავენ გარსემორტყმულ გეოპოლიტიკურ სივრცეში. ზოგჯერ მას „კუნძულის ეფექტს“ უწოდებენ და სუვერენიტეტის დამოკიდებულების ხარისხზე ან კუნძულის, თუ სისტემის იზოლაციაზე მსჯელობენ. მაგალითად, ასეთ შემთხვევაში იგულისხმება სუვერენული სახელმწიფო, მოსახლეობის რიცხვით, დაკავებული ფართობით, მისი სიმდიდრის რაოდენობით თუ ხარისხით და მასზე გარემორტყმული გეოპოლიტიკური გარემოთი. ამასთანავე, ეს კანონზომიერება არ ითვალისწინებს ძლიერი პოლიტიკური სოციალურ-ეკონომიკური და ეკოლოგიური სისტემის არსებობას შედარებით პრიმიტიულ გარემოცვაში.

ჩვენ მიერ ზემოთ ნახსენები 11 კანონზომიერებიდან ყურადღებას იმსახურებს კიდევ ერთი საინტერესო სისტემური კანონზომიერება, რომელიც სამეცნიერო ლიტერატურაში პირამიდის კანონზომიერების სახელწოდებით არის ცნობილი.

ამ სისტემით მსხვილი ეკონომიკური ქაოტური დოტაციები, კრედიტები, ურთიერთანგარიშები, საფინანსო თუ სხვა სახის დახმარებები არ იძლევიან ასპროცენტიან შედეგებს. საქმე იმაშია, რომ ამის კონცენტრირება ეკონომიკურ სისტემაში თანდათანობით ხდება, საბოლოო, მთლიანი პროდუქტის სახით. ხოლო ამ საბოლოო პროდუქტამდე მისასვლელი გზა მრავალ ეკონომიკურ და სხვა წინააღმდეგობასთან, მათ შორის სუბიექტურ ფაქტორებთანაც იყო დაკავშირებული. ამიტომ, საქართველოს ეკონომიკური განვითარებისათვის გამოყოფილი აღნიშნული საგარეო

დახმარებები მეტწილად სახელისუფლო პირადიდის მაღალ საფეხურზე რჩებოდა, რასაც მოჰყვა მთელი ეკონომიკური წონასწორობის დარღვევა. პირადიდის კანონზომიერებიდან გამომდინარე, ყოველთვის, როდესაც ეკონომიკურ სისტემაში შეინიშნება მნიშვნელოვანი რაოდენობის ფულის, რესურსების, ენერგიის გადაქაჩვა, შემდგომი უმაღლესი საფეხური იწყებს რყევას, რაც შედეგად იწვევს სტაბილურობისა და მდგრადობის დაკარგვას.

საქართველოში იმ პერიოდში სწორედ ასეთი პროცესები მიმდინარეობდა და, სწორედ ასეთი მიდგომებიდან უნდა განსაზღვრულიყო ის, რისი გაკეთებაც გეგმავდა და, რაც არსებითი და მთავარი იყო. ქვეყანა რაც შეიძლება სწრაფად უნდა დადგომოდა მდგრადი განვითარების გზას და სწორედ ზემოაღნიშნულ კანონზომიერებათა ფარგლებში ეპოვა თავისი წინსვლის პერსპექტივა.

ლიტერატურა:

1. „დედამიწა სასწორის თევზზე“, ნიუ-იორკი, 1996.
2. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1997, 22 ივლისი.
3. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1997, 24 ივლისი.
4. გაზეთი „ნაროდნაია პრავდა“, 1992, №41.

Some Issues of Georgian Economic and Political Orientation

Letter 3

SUMMARY

The article describes the convergence society and the capitalistic and socialist systems. As well as old and modern capitalism and various forms of socialism.

Is given the basic regulations and the tendency of socio-political development of Georgia. Hence, are defined 11 laws of universal regulatory.

The given work defines the stages of any evolutionary development system. On this basis, are determined this spiral ways of social development - anarchy, revolution, dictatorship, democracy.

Is concluded that all systems have to pass the phases of their own development: the birth, childhood, adolescence, old age and death.

The article highlights that there used to be the violations of law in Georgia, it was tried to make a “big leap” and missed out several evolutionary stages, and all these brought the country to the political, economic and social collapse.